

SNB berichten

#56
april 2013

IN DEZE UITGAVE: SCHOLIEREN BEZOEKEN SNB • AFSCHEIDSINTERVIEW DIJKGRAAF JOSEPH VOS
ONDERZOEK NAAR BESCHIKBAARHEID VAN FOSFAAT ALS GRONDSTOF • NIEUWE AFZETKANALEN
GEZOCHT DOOR WEGVALLEN THERMPHOS • LCA BEVESTIGT VOOR SNB BELANG VAN FOSFAAT

SNB DRAAGT ESPC2013 WARM HART TOE

Op 6 en 7 maart werd de eerste Europese conferentie over duurzaam fosfaat georganiseerd door het Nederlandse Nutriëntenplatform, waar Slibverwerking Noord-Brabant (SNB) deel van uit maakt. Naast deze partijen ondersteunden allerlei organisaties, overheden en ondernemingen het initiatief. Meer dan 250 geïnteresseerden uit 25 landen kwamen bijeen om samen na te denken en te praten over de kansen en mogelijkheden voor duurzaam fosfaat, nu en in de toekomst.

Het hoofddoel van de conferentie was het vergroten van het bewustzijn rond het fosfaatvraagstuk. In Nederland zijn we al goed op weg, zo getuigt de brief van staatssecretaris Mansveld van Infrastructuur en Milieu, aan de Tweede Kamer op 5 maart jl. En ook SNB wil, als recycler van fosfaat uit zuiveringsslib, graag een bijdrage leveren aan grotere bewustwording rondom het fosfaatvraagstuk en eventuele oplossingen.

Om iedereen aan boord te krijgen, werd het programma van de ESPC 2013 zorgvuldig opgebouwd. Op de eerste dag werd het verduurzamingsvraagstuk geïntroduceerd. Dit werd vervolgens in panel-discussies en interactieve workshops uitgediept. De tweede dag stond in het teken van de verschillende beleidsperspectieven op nationaal, Europees en internationaal niveau.

< Vervolg van de vorige pagina

Tijdens de conferentie spraken we met Michael Hamell, hoofd van de afdeling Landbouw, Bossen en Bodem bij het Directoraat-Generaal Milieu van de Europese Commissie. Volgens hem staat de ESPC2013 niet op zichzelf. De Commissie is al jarenlang bezig met milieuvraagstukken zoals die rondom fosfaat: "Samenlevingen zijn veranderd. Door urbanisatie en intensieve landbouw zijn grote verschillen ontstaan tussen lidstaten en soms zelfs binnen lidstaten op gebied van tekorten en overschotten van nutriënten als fosfaat."

De Green Paper fosfaat kwam tijdens de ESPC2013 ook ter sprake. Vooral EU-Commissaris van Milieu, Janez Potočnik, droeg hier aan bij met zijn speech. De sterke politieke steun voor dit document vanuit Duitsland, Nederland en Vlaanderen was duidelijk merkbaar tijdens de conferentie. Dit gold ook voor hun ambities om vooruitgang te boeken op dit gebied. "Ik hoop dat de ESPC2013 een belangrijke rol kan spelen in het creëren van bewustwording. Zo kunnen we bredere steun vinden voor de aanpak van het fosfaatvraagstuk binnen de Europese Unie", aldus Hamell.

Michael Hamell

Hamell is persoonlijk sterk gedreven om duurzaamheidsvraagstukken op de Europese agenda te krijgen: "Ik verbaas me over het feit dat de maatschappij waarin we nu leven, met het hoogste opleidingsniveau ooit, niet verder denkt dan de komende 100 jaar die voor ons ligt." De grootste bedreiging in

zijn ogen is klimaatverandering, met de afname van biodiversiteit, het opraken van grondstoffen en de energievoorziening als belangrijkste problemen. Hamell heeft onder meer grafieken met CO₂-uitstoot, de afname van soorten vogels, bijen en vlinders en potentiële bronnen van hernieuwbare energie op zijn bureau liggen. De exponentiële curve omhoog van de CO₂-uitstoot laat niets aan de verbeelding over. "Ik hoop dat internationale ontmoetingen als deze de start vormen van een lange termijnvisie op milieuproblemen in Europa."

SCHOLIEREN BEZOEKEN SNB

Op donderdag 24 januari brachten twee groepen van 20 leerlingen een bezoek aan de slibverbrandingsinstallatie van SNB. Een halve dag lang namen zij een kijkje in de wereld van de procestechniek. De leerlingen zitten in het derde jaar van de theoretische en gemengde leerweg van het VMBO in de regio Bergen op Zoom en Zevenbergen. De andere helft van de dag gingen de leerlingen op bezoek bij Shell.

De leerlingen volgden een programma dat bestond uit drie onderdelen. Allereerst kregen zij een uitleg over procestechniek door een operator en een monteur. Vervolgens gingen ze op speurtocht door de installatie om alle stappen in het productieproces te begrijpen, te benoemen en in de juiste volgorde te plaatsen. Tot slot leerden ze ijs maken met een ijsmachine om kennis te maken met andere aspecten van de procestechniek. Dit productieproces in het klein moesten ze uitwerken tot een grotere installatie die 1.000 kilo ijs per uur moest produceren. De halve dag bij SNB scoorde uitstekend; de leerlingen gaven gemiddeld een 8,5.

Liesbeth Hoen, P&O adviseur: "Ieder jaar verzorgt SNB een meeloopdag voor scholieren. Dat doen wij als lid van het Platform Procestechniek Zeeland en West-Brabant (PZW). Hierin werken procestechniekbedrijven en opleidingsinstituten samen om de instroom in de opleidingen te vergroten. Vaak kiezen leerlingen niet voor de procestechniek, omdat ze het niet kennen. Een dag als deze kan hun enthousiasme aanwakkeren. Het uiteindelijke doel is om het tekort aan goed gekwalificeerd technisch personeel voor de toekomst te verkleinen. Daarom lopen er bij SNB op dit moment ook vijf leerlingen stage: ook zo probeert SNB voor toekomstige arbeidsplaatsen een invulling te vinden."

AFSCHEIDSINTERVIEW DIJKGRAAF JOSEPH VOS

Op 1 mei 2013 neemt dijkgraaf Joseph Vos afscheid van waterschap Brabantse Delta. Hij is sinds 2004 dijkgraaf na een carrière als raadslid, wethouder en burgemeester in diverse Brabantse gemeenten. De redactie van SNB Berichten ging bij hem langs voor een afscheid-interview. Samen blikken we terug op de samenwerking met Slibverwerking Noord-Brabant (SNB) en spreken we over zijn visie op de toekomst.

Toen Joseph Vos voor het eerst te maken kreeg met SNB, was slibverwerking voor hem een nieuw en onbekend onderwerp. Eerder in zijn carrière had hij beleidsmatig wel veel met afvalverwerking en -verbranding van huishoudelijk afval te maken. Vos: "Mijn eerste indruk van SNB tijdens Algemene Vergaderingen van Aandeelhouders was dat zij het goed voor elkaar hadden, vooral op technisch gebied". De samenwerking verliep prima, ondanks de verschillende karakters van de organisaties.

"De waterschappen zijn overheden en daardoor ook meer politiek-bestuurlijk van aard, terwijl de SNB-directie een meer technische achtergrond heeft. Dit spanningsveld leidde er soms toe dat er verschillen overbrugd moesten worden bij beslissingen."

Wat Vos het meeste aansprak aan SNB als onderneming, was de focus op innovatie: "Ik ken SNB als een bedrijf dat kansen wil pakken, wil innoveren op het gebied van

grondstoffen maar ook op het gebied van energieverbruik en chemicaliën". Hij was dan ook niet verrast dat SNB een duurzame transitie wil maken.

Deze verduurzaming, bij SNB maar ook bij de waterschappen, was één van de belangrijkste ontwikkelingen die Vos meemaakte als dijkgraaf van de Brabantse Delta. Een andere bepalende factor was de recessie. "De torenhoge ambities en investeringen bij alle partners die voor de recessie waren

"Ik ken SNB als een bedrijf dat kansen wil pakken en wil innoveren"

bedacht werden minder, alles moet nu binnen strakke kaders blijven."

Gevraagd naar zijn visie op de toekomst, zegt Vos: "Op dit moment is er sprake van overcapaciteit voor slibverwerking in Nederland. Aanbieders van slib letten in deze tijden van crisis op kosten en kiezen daarom voor besparingen op de korte termijn, met alle gevolgen van dien voor slibverwerkers." De oplossing zou volgens Vos enerzijds in een Europese markt voor slib kunnen liggen, maar een level playing field ontbreekt door verschillen in wetgeving tussen landen. Anderzijds kan een oplossing worden geboden door alle waterschappen aan te spreken op een collectieve verantwoordelijkheid.

Vos wenst SNB alle goeds toe voor de toekomst. "Ik hoop dat SNB klanten en aandeelhouders blijft aantrekken en dat zij erin slagen teruggewonnen grondstoffen als fosfaat te vermarkten". Zelf weet Vos nog niet precies wat hij gaat doen na zijn pensionering. "Ik wacht het rustig af, in de wetenschap dat ik het waterschap in goede staat en met een goede opvolgster achterlaat."

ONDERZOEK NAAR BESCHIKBAARHEID FOSFAAT IN EUROPA

In december 2012 publiceerde The Hague Centre for Strategic Studies (HCSS) het rapport 'Risks and Opportunities in the Global Phosphate Rock Market: Robust Strategies in Times of Uncertainty'. Dit rapport gaat in op de onzekerheid rondom de beschikbaarheid van fosfaat als grondstof in de Europese Unie (EU) en de factoren die hierin een rol spelen.

De conclusie van het rapport liegt er niet om. Er wordt gesteld dat de onzekerheid rondom de beschikbaarheid van fosfaat in de toekomst verder zal toenemen als er op korte termijn geen actie ondernomen wordt. Wereldwijd stijgt de vraag naar fosfaat. Dit in combinatie met toenemende politieke instabiliteit Midden-Oosten zorgt er voor dat de fosfaatvoorraad onder druk komt te staan.

In het rapport worden Slibverwerking Noord-Brabant en het Nederlandse Ketenakkoord Fosfaatkringloop als goede Europese voorbeelden benoemd door hun initiatieven tot terugwinning van fosfaat. Al wordt er ook duidelijk bij vermeld dat een gezamenlijke Europese aanpak van het probleem tot nu toe nog ontbreekt. Behalve een analyse, geeft het rapport ook twee beleidsadviezen. Enerzijds moet de afhankelijkheid van fosfaat verkleind worden door efficiënter gebruik van de grondstof en meer recycling ervan. Aan de andere kant moet de EU onzekerheid verkleinen door de banden met fosfaat producerende landen aan te halen.

NIEUWE AFZETKANALEN GEZOCHT DOOR WEGVALLEN THERMPHOS

Nadat op vrijdag 18 januari bleek dat een doorstart van Thermphos niet meer tot de mogelijkheden behoorde, is het fosforbedrijf nu definitief failliet. De curatoren hoopten dat Kazachstaanse fosforproducent Kazphosphate het hele bedrijf zou overnemen, maar dit kwam niet rond. SNB leverde in 2012 een groot deel slibas aan Thermphos om er fosfaat uit te halen.

Met het wegvallen van Thermphos is voor SNB een belangrijke afnemer verdwenen van de as die overblijft na verbranding van het slib. Marcel Lefferts: "Ik vind het jammer dat een bedrijf als Thermphos, dat eigenlijk zorgt voor het sluiten van de fosfaatketen, weg is gevallen." SNB was voor een deel afhankelijk van Thermphos, en moet nu op zoek naar alternatieve afzetroutes.

Zo neemt bijvoorbeeld kunstmestfabriek ICL Fertilizers in Amsterdam 3000 ton fosfaatrijke as af van SNB. Recentelijk gaf Kees Langeveld van ICL in een interview met de Volkskrant (8 maart, pagina 21) aan dat zij steeds minder gebruik willen maken van fosfaaterts en meer van alternatieve bronnen zoals fosfaatrijke as. Het is de verwachting dat de leveringen van SNB aan ICL binnen afzienbare tijd in volume zullen toenemen. Tot die tijd zal SNB ook de reguliere afvoer naar de asfaltindustrie continueren.

BEZOEK MARCEL LEFFERTS AAN DE GRÜNE WOCH

In januari vond de Grüne Woche plaats in Berlijn. Deze 10-daagse beurs op gebied van de landbouw- en voedingsmiddelensector is de grootste in zijn soort. Eén van de bezoekers was Marcel Lefferts, opnieuw in Berlijn na zijn gesprek eind november 2012 met Bondsminister van Milieu Peter Altmaier. Hij kwam daar vooral voor het parallelle congres over het fosfaatvraagstuk. Deze werd georganiseerd door het ministerie van Economische Zaken, de Nederlandse ambassade in Berlijn en het Nutriëntenplatform. Het doel was om fosfaat hoger op de politieke agenda te zetten. Door de aanwezigheid van sprekers als secretaris-generaal van het ministerie van Economische Zaken, Chris Buijink, en zijn Duitse tegenhanger van het Bondsministerie van Milieu, Helge Wendenburg, was het een geslaagde bijeenkomst.

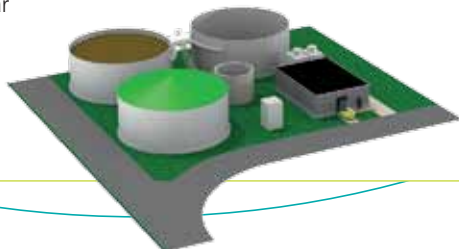
NIEUWE AANBESTEDING HOGEDRUKSTOOMKETELS

Bij de eerste aanbesteding voor hogedrukstoomketels, die in het najaar van 2012 was uitgeschreven, dienden zich bij SNB geen partijen aan die voldeden aan de door SNB gestelde voorwaarden. Tijdens de nieuwe aanbesteding begin 2013 hebben zich zes geïnteresseerde partijen aangediend. Zij komen in de eerste fase van de aanbesteding terecht, de pre-kwalificatie. Hierin wordt geanalyseerd of zij wel kunnen voldoen aan de criteria die SNB stelt voor de opdracht. De partijen die gekwalificeerd zijn, mogen een aanbieding uitbrengen voor de opdracht. De definitieve gunning wordt binnen maximaal twee maanden verwacht.

INGEBRUIKNAME BIOLOGISCHE WATERZUIVERINGSINSTALLATIE

De bouw van de biologische waterzuiveringsinstallatie bij de slibverbrandingsinstallatie van SNB in Moerdijk nadert zijn voltooiing. In de afgelopen periode leek de aanhoudende vorst tot vertraging te leiden in de oplevering, maar zoals het er nu naar uit ziet, kan begin april volgens planning het proefbedrijf beginnen.

BERICHT UIT HET MT

EEN STAP IN DE GOEDE RICHTING

De eerste Europese conferentie over duurzaam fosfaat zit erop. Namens SNB reisde ik af naar Brussel om met eigen ogen te zien hoe het fosfaatvraagstuk daar onder de aandacht werd gebracht. Het doel van de conferentie was de bewustwording te vergroten binnen de Europese Unie. In dat opzicht was het ESPC2013 een succesvol congres: veel sprekers en deelnemers uit de politiek en het bedrijfsleven die op serieuze wijze de problemen rondom fosfaat bespraken.

De eerste dag van het congres was daar een goed middel voor, want door de interactieve discussies viel er veel op te steken. Zelf heb ik bijvoorbeeld meegedaan aan de workshop rondom de LCA-studie van het Kompetenzzentrum Wasser Berlin. Dat was extra interessant door de parallellen die dit onderwerp heeft met de LCA die SNB zelf heeft uit laten voeren.

Wat sprekers betreft was de tweede dag interessanter. Tijdens de high-level paneldiscussie viel in het bijzonder de deelname en de bijdrage van de vicepresident Mhamed Ibnabdeljalil van de Marokkaanse fosforproducent OCP op. Ook de speech van de Milieucommissaris van de EU, Janez Potočnik, viel op door zijn persoonlijke verhaal en enorme betrokkenheid bij milieuvraagstukken zoals die rondom fosfaat. De conferentie was een goed startpunt en de Green Paper zou erg helpen met verdere Europese bewustwording, maar wij gaan daar niet op wachten. Wij gaan door met het uitvoeren van onze ambitie om alle fosfaat uit het slib terug in de keten te brengen.

Marcel Lefferts, directeur SNB

LCA BEVESTIGT VOOR SNB BELANG VAN FOSFAAT

In opdracht van SNB heeft CE Delft met ondersteuning van Leon Korving, voormalig manager proces en milieu bij SNB, een levenscyclusanalyse (LCA) uitgevoerd voor het slibverbrandingsproces. Een LCA bekijkt de impact die een product of proces heeft op het milieu gedurende zijn hele levenscyclus. Daarbij gaat het onder meer om de benodigde grondstoffen, het productieproces, de mogelijke milieuschade gedurende het gebruik en de milieukosten van verwijdering van het afval.

De LCA bepaalt de invloed van een product op het milieu door aan bepaalde emissies en verbruiken van hulpstoffen scores toe te kennen voor de milieubelasting. Voor veel stoffen en emissies zijn deze scores al vastgelegd in een algemeen geaccepteerde database.

SNB beoogde drie doelen met het onderzoek.

1. Wat is de huidige milieubelasting van SNB en waardoor wordt deze milieubelasting vooral bepaald?
2. Op welke stappen in het proces kan SNB verbeteringen doorvoeren om haar milieu-impact te verminderen?
3. En tot slot: wat is de invloed van de mogelijkheid om fosfaat terug te winnen uit het verbrande slib op het resultaat van de LCA?

VOORLOPIGE BEVINDINGEN

Begin februari presenteerde CE Delft het voorlopig eindrapport. Korving: "Een belangrijke conclusie is dat het elektriciteitsverbruik een grote invloed heeft op de score van SNB. Als SNB dat kan verlagen, verbetert de score aanzienlijk. Juist daarom wil SNB nu de hogedrukstoomketels bouwen. Daarnaast is het verminderen van het gebruik van zoutzuur en loog een belangrijke factor om de milieuscore te verbeteren. Gek genoeg is het effect van de emissies naar de lucht minimaal, terwijl hier meestal veel aandacht naar toe gaat. Dit komt vooral omdat SNB deze al tot een minimum heeft beperkt."

EFFECT FOSFAATTERUGWINNING OP MILIEUSCORE

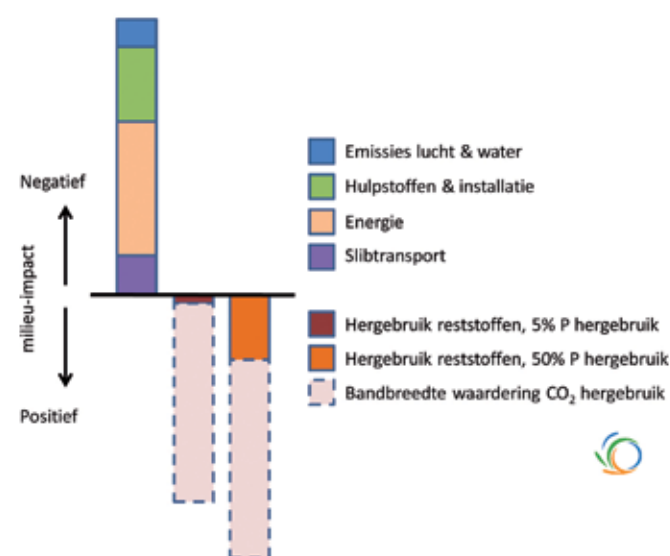
Wat nu als je de terugwinning van fosfaat uit de as kunt meerekenen? "Dat is nog niet zo eenvoudig", aldus Korving. "Voor fossiele brandstoffen bevat de database waarden, die rekening houden met de hoeveelheid olie en gas die er nog zijn. Bovendien zijn fossiele brandstoffen vervangbaar door bijvoorbeeld wind- en zonne-energie. De database houdt er nog helemaal geen rekening mee dat fosfaat schaars is. Fosfaat kan ook niet vervangen worden

door alternatieven. Uiteindelijk kan een tekort aan fosfaat ervoor zorgen dat er onvoldoende voedsel is om iedereen te voeden. CE Delft heeft daarom naar methoden gekeken om dit uit te drukken in een milieuscore.

Deze analyse laat zien dat vooral het feit dat fosfaat niet vervangbaar is en uiteindelijk kan leiden tot een voedseltekort wel eens heel zwaar kan meetellen. Zelfs als dit effect pas rond 2100 op zou treden. Momenteel werkt CE Delft deze analyse verder uit."

"De onvervangbaarheid van fosfaat kan wel eens heel zwaar meetellen in de uiteindelijke milieuscore van SNB"

Figuur: Impact SNB op het milieu

Dit onderzoek is uitgevoerd door Leon Korving (AIFORO), Maarten Afman (CE Delft) en Mirabella Mulder (Mirabella Mulder Waste Water Management).

COLOFON

N.V. Slibverwerking Noord-Brabant
Havennummer 348
Middenweg 38
4782 PM Moerdijk

Telefoon: (0168) 38 20 60
Telefax: (0168) 38 20 61
Internetadres: www.snb.nl
E-mailadres: info@snb.nl

SNB Berichten verschijnt in een oplage van 550 exemplaren • Jaargang 18
Realisatie: Talent Communicatie, MSL Breda
Druk: OCC De Hoog, Oosterhout
Fotografie: SNB, Frank Poppelaars